

**BAZI ÖNLİSANS PROGRAMLARINDA EĞİTİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN İŞ GÜVENLİĞİ
KONUSUNA YAKLAŞIMLARININ BELİRLENMESİ
(Gümüşova Meslek Yüksekokulu Örneği)**

Selman AKSOY¹, Bekir ÇEVİK²

ÖZET

Bu çalışmada, bazı önlisans programlarında eğitim gören öğrencilerin işçi sağlığı ve güvenliği (İSG) konusuna yaklaşımları belirlenmesi amaçlanmıştır. Anket çalışması için, Düzce Üniversitesi Gümüşova Meslek Yüksekokulu bünyesinde bulunan (İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği, Metalurji, Kaynak Teknolojisi, Makine Resim ve Konstrüksiyonu) bazı programlar seçilmiştir. Her programdan 40'ar öğrenci olmak üzere toplam 160 öğrenciye 7 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara incelenmiş ve farklı programlarda eğitim gören öğrencilerin İSG konusuna yaklaşımları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşçi sağlığı ve iş güvenliği, İSG, meslek yüksekokul

DETERMINATION OF SOME OF ASSOCIATE STUDENTS' APPROACHES TO OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY SUBJECT

ABSTRACT

In this study, it's aimed to determine some of associate students' approaches to occupational health and safety subject. For this survey study, some particular programmes (Occupational Health and Safety, Metallurgy, Welding Technology, Machine Drawing and Construction) have been selected from Gümüşova Vocational School – University of Düzce. A survey that consists of 7 questions has been conducted to 40 students for each programme, 160 students in total. Results of the survey have been examined and the approaches about occupational health and safety of students who are studying at different programmes have been determined.

Keywords- Occupational health and safety, OHS, Vocational school

¹ Öğr. Gör., Düzce Üniversitesi, selmanaksoy@duzce.edu.tr

² Öğr. Gör., Düzce Üniversitesi, bekircevik@duzce.edu.tr

GİRİŞ

Meslek Yüksekokulları, ülkemizin ihtiyaç duyduğu ara elemanları yetiştiren iki yıllık mesleki eğitim veren yükseköğretim kurumlarıdır. Bu eğitim kurumlarının amacı, gerçek anlamda sanayinin ihtiyacı olan ara kademe teknik elemanlarını yetiştirmektir (Aksoy vd, 2013). Meslek yüksekokullar, öğrencilere eğitim gördükleri programlar ile ilgili teorik bilginin yanında mesleki bilgi ve beceri de kazandırmaktadır (Ceylan, 2012). Ayrıca öğrenciler, iş hayatında karşılaşacağı çeşitli durumlar (işçi sağlığı, iş güvenliği, meslek hastalıkları v.b) konusunda da bilinçlendirilmektedir. İş sağlığı ve iş güvenliği son yıllarda ülkemizin de üzerinde durduğu önemli bir konudur (Aksoy vd, 2013, Sarıkaya vd, 2009, Yurtsever ve Özdemir, 2009).

İş güvenliği, iş yerlerindeki çalışma koşullarının sağlık ve güvenlik içinde olmasını temin eden ve sonucunda iş kazaları ile meslek hastalıklarını azaltan bir konudur (Aksoy vd, 2013, Sarıkaya vd, 2009). Dünyada her 15 saniyede 1 işçi iş kazası ve/veya meslek hastalığı nedeniyle hayatını kaybetmektedir. Ayrıca, her 15 saniyede 160 işçi işle ilgili kaza geçirmektedir. İş kazası ya da işle ilgili hastalıklar sonucunda yılda 2.3 milyon işçi hayatını kaybetmektedir. Her yıl 270 milyon iş kazası meydana gelmekte ve 160 milyon kişi meslek hastalıklarına yakalanmaktadır (Aksoy vd, 2013, Kılış ve Demir, 2012, Yurtsever ve Özdemir, 2009).

İş güvenliği, hukuki açıdan işin yapılması sırasında işçilerin karşılaştığı tehlikelerin ortadan kaldırılması ve/veya azaltılması konusunda esas olarak işverene kamu hukuku temelinde getirilen yükümlere ilişkin hukuk kurallarının bütünüdür (Aksoy vd, 2013, Çam, 1993, Demirbilek ve Çakır, 2008). İSG uygulamalarındaki yetersizliğin maliyeti, yıllık gayri safi yurt içi hâsılanın %4 'ü olarak tahmin edilmektedir. İşyerindeki sağlık ve güvenlik koşulları sosyal gruplar, ekonomik sektörler ve ülkeler arasında büyük farklılıklar göstermektedir (Aksoy vd, 2013, Kılış ve Demir, 2012, Sarıkaya vd,2009).

İş kazaları ve meslek hastalıklarının nedenleri incelendiğinde iş sağlığı ve güvenliği kurallarına yeterince önem verilmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca, yasalardaki eksiklikler, uygun denetleme sistemlerinin olmaması, iş güvenliği riskleri ve tehlikelerinin elimine edilebilmesi için yapılması gereken çalışmaların işveren açısından maliyet olarak görülmesi gibi durumlar da iş kazaları ve meslek hastalıklarına neden sayılabilir (Aksoy vd,2013, Ceylan, 2012). İş kazaları ve meslek hastalıklarının işçiye, işverene ve devlete olan maliyeti dikkate alındığında, iş kazaları ve meslek hastalıklarının ortaya çıkmadan önceden alınması gereken önlemler için harcanan maliyet çok düşük seviyede kalmaktadır (Adalı ve Çağlayan; 2011, Çam,1993, Demirbilek ve Çakır, 2008, Fidaner vd, 2009, Çevik vd, 2011).

Bu çalışmada, sanayinin ihtiyacı olan ara kademe teknik eleman yetiştiren bir meslek yüksekokulunun bazı önlisans programlarında eğitim gören öğrencilerin işçi sağlığı ve güvenliği (İSG) konusuna yaklaşımları, yapılan anket çalışması ile belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan bu çalışma ile öğrencilerin İSG konusuna yaklaşımlarının yanı sıra aldıkları eğitimin iş güvenliği bilincinin artmasına olan etkisi belirlenmiştir.

YÖNTEM

Anket çalışması, Düzce Üniversitesi Gümüşova Meslek Yüksekokulu bünyesinde bulunan İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği, Metalurji, Kaynak Teknolojisi, Makine Resim ve Konstrüksiyon programları olmak üzere dört programda yapılmıştır. Her programın 1. ve 2. sınıflarında eğitim gören rastgele 40 öğrenci olmak üzere toplam 160 öğrenciye 7 sorudan oluşan bir anket çalışması uygulanmıştır. Anket çalışmasında öğrencilere yönlendirilen sorular, öğrencinin eğitiminde etkili olan unsurları kapsayacak şekilde belirlenmiştir. Anket sonuçlarını değerlendirmek için bilgisayar ortamında Microsoft Office Excel 2007 programı kullanılmıştır. Yapılan çalışmada puanlama aralığı 1-5 (4 puan), değerlendirme ise beş farklı cevap olacak şekildedir. Bu durumda her bir değerlendirme cevabı 0,8 puan olarak hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre bazı önlisans programlarının İSG konusuna yaklaşımları değerlendirilmiştir. Öğrencilere sorulan anket soruları Tablo 1, puanlama aralığı ve değerlendirme Tablo 2, anket sonuçları ise Tablo 3-6'da verilmiştir.

Tablo 1. Anket soruları

No	Sorular
1	İş sağlığı ve güvenliği dersinin programınızda verilmesi gereken bir ders olduğuna düşünüyor musunuz?
2	İş sağlığı ve güvenliği derslerinin iş güvenliği bilincini arttırdığına inanıyor musunuz?
3	Mesleğinizle ilgili iş sağlığı güvenliği ile alakalı yönetmelik, mevzuat ve diğer yayınları(kitap, makale, vb) araştırıyor musunuz?
4	Programınızdaki derslerin içeriğine iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili bir konu veya bölümün konmasını faydalı bulur musunuz?
5	Programınızla ilgili güncel iş kazaları ve meslek hastalıklarından haberdar mısınız?
6	Programınızda ilkyardım ile ilgili derslerin verilmesini faydalı bulur musunuz?
7	İş kazaları ve meslek hastalıklarının işçiye, işverene ve devlete olan maliyetlerinden ve zararlarından haberdar mısınız?

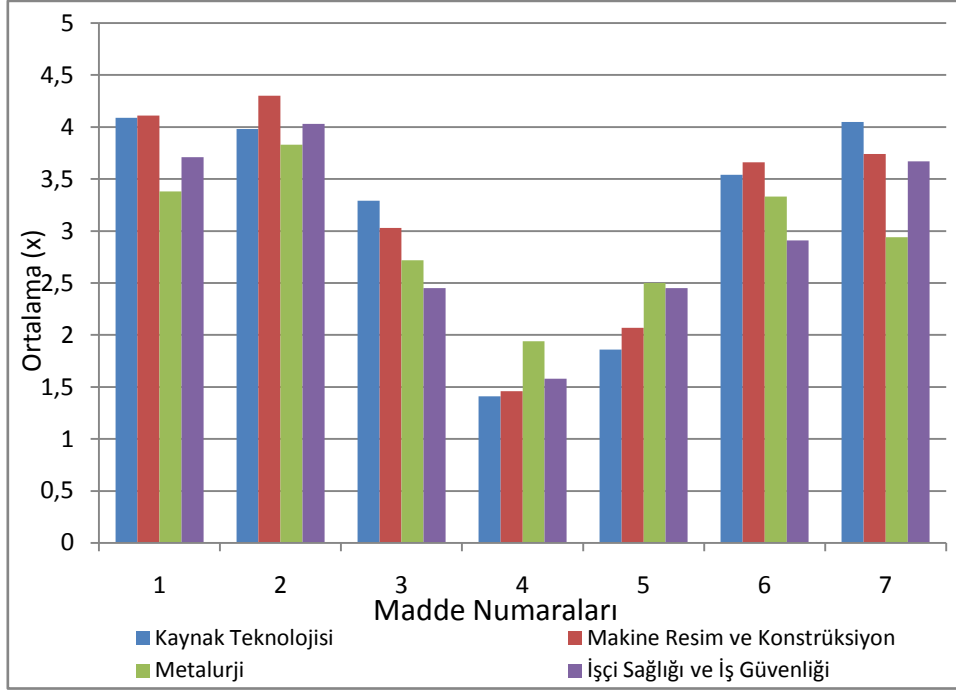
Tablo 2. Puanlama aralığı ve değerlendirme

Puanlama	1.00-1.79	1.80-2.59	2.60-3.39	3.40-4.19	4.20-5.00
Değerlendirme	Hiç	Az	Orta	Çok	Tam

BULGULAR VE TARTIŞMA

Yapılan anket çalışmasında, Gümüşova Meslek Yüksekokulu bünyesinde bulunan İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği, Metalurji, Kaynak Teknolojisi, Makine Resim ve Konstrüksiyon programı öğrencilerine yöneltilen Madde 1'deki "İş sağlığı ve güvenliği dersinin programınızda verilmesi gereken bir ders olduğuna düşünüyor musunuz?" sorusuna katılım 3,38-4,11 arasında gerçekleşmiştir. Makine Resim ve Konstrüksiyon programı öğrencileri $X=4,11$ ile programlar arsında en yüksek seviyede katılım göstermiştir. En düşük katılım ise $X=3,38$ ile Metalurji programında olmuştur. Elde edilen orana göre Madde 1'deki soruya, Metalurji programında eğitim gören öğrenciler "orta" düzeyde, diğer programlarda eğitim gören öğrenciler ise "çok" düzeyinde görüş bildirdiği söylenebilir. Öğrencilerin büyük kısmının bu görüşe varması, öğrencilerin de bu konunun (İş Sağlığı ve Güvenliği) önemini farkında olduklarını göstermektedir.

Madde 2'de öğrencilere yöneltilen "İş sağlığı ve güvenliği derslerinin iş güvenliği bilincini arttırdığına inanıyor musunuz?" sorusuna tüm programlardan katılım $X=3,83-4,30$ arasında ve "çok" düzeyindedir. Bu maddeye en yüksek katılım $X=4,30$ ile Makine Resim ve Konstrüksiyon programı öğrencileri, en düşük katılım ise $X=3,83$ ile Metalurji programıdır. Bu sonuca göre öğrenciler önlisans eğitimleri sürecinde eğitim gördükleri programlarda alacak oldukları İş Sağlığı ve Güvenliği derslerinin iş güvenliği bilinçlerini arttıracığı görüşünde birleşmişlerdir. Bu sonuçlara göre, sanayiye ara kademe teknik eleman yetiştiren meslek yüksekokullarına işçi sağlığı ve iş güvenliği eğitimi konusunda büyük sorumluluklar düştüğü söylenebilir. Çalışanların iş güvenliği kültürünün oluşmasında mesleki eğitim kurumlarının ve işyeri eğitiminin önemli olduğu bilinmektedir. İş güvenliği eğitimi, özellikle temelden başlatılarak eğitimin tüm kademelerinde verilmelidir. Özellikle de mesleki ve teknik eğitim veren eğitim öğretim kurumlarına bu konuda büyük görevler düşmektedir. Meslek yüksekokullarındaki programların müfredatlarında yer alan işçi sağlığı ve güvenliği derslerinin hedeflerinden biri de öğrencilerde iş güvenliği bilincini ve kültürü oluşturmaktır. Bu bilincin ve kültürün geliştirilmesi, çalışanların kendilerini oluşabilecek iş güvenliği risklerinden korumada ve işyerlerinde oluşabilecek riskleri ortadan kaldırmada en etkili yollardan biri durumundadır (Aksoy vd,2013, Simard,1998).

Şekil 1. Programların iş güvenliği yaklaşımları

Madde 3'te "Mesleğinizle ilgili iş sağlığı güvenliği ile alakalı yönetmelik, mevzuat ve diğer yayınları (kitap, makale, vb) araştırıyor musunuz?" sorusuna tüm programlardan katılım $X=2,45-3,29$ arasında ve "orta" düzeyde olduğu belirlenmiştir. Soruya en yüksek katılım Kaynak Teknolojisi programından $X=3,29$ düzeyinde olmuştur. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin işçi sağlığı ve güvenliği konusunda eğitimin önemli olduğu bilincinde olmalarına rağmen, bireysel olarak konu ile ilgili araştırma ve/veya inceleme yapmadıkları sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla öğrenciler konu ile ilgili üzerlerine düşen sorumluluk konusunda gerekli hassasiyeti göstermediği bulgulanmıştır. Bu duruma konu ile ilgili dökümanlara erişim konusunda yaşanan zorluğun neden olduğu düşünülmektedir. Konu ile ilgili eğitim ve öğretimde kullanılan, doğruluğu güvenilir, bilgi, belge ve materyallere, internet, bilgisayar veri tabanları, görsel-işitsel materyaller, yayın dizileri v.s çeşitli yollardan kolayca erişilebilmesi ve herkesin bu materyallerden faydalanması öğrencilerin ve toplumun iş güvenliği bilincinin artırılmasında önemli olacağı düşünülmektedir (Aksoy vd,2013).

Madde 4'te "Programınızdaki derslerin içeriğine iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili bir konu veya bölümün konmasını faydalı bulur musunuz?" sorusuna katılım $X=1,41-1,94$ arasında ve "az" düzeyindedir. Çıkan sonuç konusunda bazı öğrencilerle yapılan yüz yüze görüşmelerde işçi sağlığı ve güvenliği derslerinin diğer dersler içerisinde kısa konular halinde verilmesinin istenmediği, konu ile ilgili eğitim almış uzman öğretim elemanları tarafından bir bütün olarak bir ders adı altında anlatılması istediği sonucuna varılmıştır. Ancak mesleki derslerin içeriğine, iş hayatında karşılarına çıkabilecek tehlikeler ve riskler konusu eklenerek revize edilmesinin ve ders anlatımlarında bu konulardan bahsedilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Madde 5'te öğrencilere yöneltilen "Programınızla ilgili güncel iş kazaları ve meslek hastalıklarından haberdar mısınız?" sorusuna katılım $X=1,86-2,5$ arasında ve "az" düzeyindedir. Bu sonuca göre öğrenciler eğitim gördükleri programlarla ilgili bir alanda çalıştıklarında karşılaşılabilecekleri iş kazaları ve meslek hastalıkları konusunda yeterli bilinç düzeyinde olmadıkları bulgulanmıştır. Dünyada her yıl 270 milyon iş kazası meydana geldiği ve 160 milyon kişi meslek hastalıklarına yakalandığı (Kılış ve

Demir; 2012, Yurtsever ve Özdemir;2009) düşünüldüğünde, öğrencilerin güncel iş kazaları ve meslek hastalıklarını tanınması ve bu durumlara sebep olan etkenleri bilip gerekli önlemleri alabilecek bilgi birikimine sahip olması ve bu oranların azaltılması konusu, çalışma yaşamları için büyük bir öneme sahiptir.

Madde 6'da öğrencilere yöneltilen "Programınızda ilkyardım ile ilgili derslerin verilmesini faydalı bulur musunuz?" sorusuna katılım X=2,91-3,66 arasındadır. Soruya en yüksek katılım X=3,66 ile Makine Resim ve Konstrüksiyon ve X=3,54 ile Kaynak Teknolojisi programında olmuştur. Elde edilen bu sonuçlara göre, öğrencilerin ilkyardım konusunda ders alma ilgilerinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Meslek yüksekokullarında okutulan derslerin önemli olduğu ve özellikle bazı dersler konusunda öğrencilerin görüşleri alınarak seçmeli derslerin (ilkyardım vb.) açılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Madde 7'de "İş kazaları ve meslek hastalıklarının işçiye, işverene ve devlete olan maliyetlerinden ve zararlarından haberdar mısınız?" sorusuna katılım X=2,94-4,05 arasındadır. Elde edilen sonuçlara göre anket uygulanan programlarda eğitim gören öğrenciler iş kazaları ve meslek hastalıklarının işçiye, işverene ve devlete olan maliyet ve zararlarının farkında olduğu söylenebilir.

SONUÇLAR

Son yıllarda insan hayatı ve iş yaşamını etkileyen gelişmeler görülmektedir. Bu gelişmeler, iş yaşamının daha güvenilir ve kaliteli hale getirilmesi için işletmeleri zorlamaktadır. İş hayatında karşılaşılabilecek iş kazaları ve meslek hastalıklarını önlemek işçiye, işverene ve devlete büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu durum da, öncelikle işçi sağlığı ve güvenliği eğitiminin gerekliliğini göstermektedir. Türk endüstrisinin en önemli ihtiyacı da üstün nitelikli teknik insan gücü olduğuna göre, işçi sağlığı ve güvenliği eğitimine gereken önemin verilmesi de kaçınılmazdır (Aksoy vd,2013, Ceylan, 2012, Sarıkaya vd,2009). Yapılan çalışma ile bazı önlisans programlarında eğitim gören öğrencilerin işçi sağlığı ve güvenliği (İSG) konusuna yaklaşımları belirlenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre aşağıdaki sonuçlar söylenebilir;

1. Öğrencilerin büyük kısmı, İş Sağlığı ve Güvenliği konusunun önemini farkındadır. Eğitim aldıkları programlarda İSG derslerinin kendileri için faydalı olacağını düşünmektedirler.
2. Öğrenciler eğitim gördükleri programlarda alacak oldukları İş Sağlığı ve Güvenliği derslerinin iş güvenliği bilinçlerini arttıracığını düşünmektedirler.
3. Öğrencilerin işçi sağlığı ve güvenliği konusunda eğitimin önemli olduğu bilincinde olmalarına rağmen, bireysel olarak konu ile ilgili araştırma ve/veya inceleme yapma konusunda gerekli hassasiyeti göstermediği görülmüştür.
4. Öğrencilerin eğitim gördüğü alanlarla ilgili iş sahalarında meydana gelen iş kazaları ve meslek hastalıkları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmıştır.
5. Öğrenciler, eğitim gördükleri programlarda ilkyardım dersinin verilmesinin faydalı olacağını düşünmektedir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, S., Çevik, B., Çakıcıer, N., (2013), "Gümüşova Meslek Yüksekokulu'nda İş Güvenliği Bilincinin Belirlenmesi", *D.Ü. Bilim ve Teknoloji Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 69-7.,
- Ceylan, H., (2012), "Türkiye'deki İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri" *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 94-104.
- Çam, İ., (1993), Türkiye'de İş Kazaların ve Meslek Hastalıkları Probleminin Çözümünde İş Güvenliği Eğitiminin Önemi Üzerine Bir Araştırma. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İnceleme ve Araştırmalar 1991-1992) ÇSGB. İşçi Sağlığı Daire Başkanlığı, Yayın No:50.
- Çevik, B., Apay, S., Akıncioğlu, S., (2011), "Kaynak Personelinin Sağlığı ve İş Güvenliği", *VI. Ulusal İş Sağlığı ve İş Güvenliği Kongresine Sunulmuş Bildiri*.

- Demirbilek, T., Çakır Ö., (2008); "Kişisel Koruyucu Donanım Kullanımını Etkileyen Bireysel ve Örgütsel Değişkenler", *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:23 Sayı:2, ss:173-191.
- Fidaner, O., Çavuşoğlu, İ., Yükler, A.İ., (2009), "Kaynakçı Meslek Hastalıkları", *1. Uluslar arası Kaynak Teknolojileri Konferansına Sunulmuş Bildiri*.
- Kılıç, İ., Demir, S., (2012), "İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Verme Yükümlülüğü Üzerine Bir İnceleme", *Çalışma İlişkileri Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 23-47.
- Sarıkaya, M., Güllü, A., Seymen, M.N., (2009), "Meslek Yüksekokullarında İş Sağlığı ve güvenliği Eğitimi Verilmesinin Önemi", *TUBAV Bilim Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3, 327-332.
- Simard, M., (1998), "Safety Culture and Management", *Encyclopaedia of Occupational Health and Safety*, Vol: II. Geneva.
- Yurtsever, E., Özdemir, G., (2009), "Kaynak Tekniği Uygulamalarında İş Güvenliği", *Mühendis ve Makine Dergisi*, Cilt: 50, Sayı: 592, 2-9.

EKLER

Tablo 3. Kaynak Teknolojisi programı anket sonuçları

Madde numarası	Tam		Çok		Orta		Az		Hiç		Ortalama (x)
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	
1	25	16,3	10	6,5	13	8,4	2	1,3	1	0,6	4,09
2	19	12,4	17	11,1	11	7,1	3	1,9	1	0,6	3,98
3	9	5,8	10	6,5	22	14,3	7	4,5	3	1,9	3,29
4	0	0	0	0	4	2,6	13	8,4	34	22,2	1,41
5	0	0	2	1,3	9	5,8	20	13,0	20	13	1,86
6	13	8,4	14	9,1	15	9,8	6	3,9	3	1,9	3,54
7	18	11,7	20	13	11	7,1	2	1,3	0	0	4,05

Tablo 4. Makine Resim ve Konstrüksiyonu programı anket sonuçları

Madde numarası	Tam		Çok		Orta		Az		Hiç		Ortalama (x)
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	
1	12	7,8	7	4,5	7	4,5	1	0,6	0	0	4,11
2	13	8,4	9	5,8	3	1,9	1	0,6	0	0	4,30
3	2	1,3	5	3,2	13	8,4	6	3,9	1	0,6	3,03
4	0	0	1	0,6	1	0,6	9	5,8	19	12,4	1,46
5	0	0	3	1,9	3	1,9	14	9,1	7	4,5	2,07
6	8	5,2	9	5,8	5	3,2	3	1,9	2	1,3	3,66
7	6	3,9	11	7,1	8	5,2	1	0,6	1	0,6	3,74

Tablo 5. Metalurji programı anket sonuçları

Madde numarası	Tam		Çok		Orta		Az		Hiç		Ortalama (x)
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	
1	6	3,9	1	0,6	7	4,5	2	1,3	2	1,3	3,38
2	5	3,2	6	3,9	6	3,9	1	0,6	0	0	3,83
3	0	0	3	1,9	8	5,2	6	3,9	1	0,6	2,72
4	1	0,6	2	1,3	2	1,3	3	1,9	10	6,5	1,94
5	1	0,6	3	1,9	3	1,9	5	3,2	4	2,6	2,5
6	5	3,2	3	1,9	5	3,2	3	1,9	2	1,3	3,33
7	3	1,9	3	1,9	5	3,2	4	2,6	3	1,9	2,94

Tablo 6. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği programı anket sonuçları

Madde numarası	Tam		Çok		Orta		Az		Hiç		Ortalama (x)
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	
1	22	14,3	13	8,4	13	8,4	2	1,3	7	4,5	3,71
2	18	11,7	25	16,3	12	7,8	2	1,3	0	0	4,03
3	5	3,2	6	3,9	13	8,4	19	12,4	14	9,1	2,45
4	0	0	2	1,3	5	3,2	17	11,1	32	20,9	1,58
5	7	4,5	3	1,9	13	8,4	20	13,0	14	9,1	2,45
6	7	4,5	9	5,8	22	14,3	10	6,5	9	5,8	2,91
7	21	13,7	16	10,4	25	16,3	5	3,2	3	1,9	3,67